

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Психолого-педагогічний факультет
Кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Василюк Т. Г.

«__» _____ 20__ р.

Реєстраційний № _____

«__» _____ 20__ р.

АКТИВІЗАЦІЯ РОБОТИ МОЛОДІЖНИХ ЦЕНТРІВ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ

Кваліфікаційна робота
студентки групи ЗСП-м-23
ступінь вищої освіти магістр
спеціальності 011 Освітні,
педагогічні науки
Герасименко Наталії Олександрівни
Науковий керівник:
PhD, ст. викладач
Ілля Олександрович Лисоконь

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS ____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____

Кривий Ріг – 2024

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Герасименко Наталія Олександрівна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело. Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

Роботу виконано на кафедрі соціальної педагогіки і соціальної роботи Криворізького державного педагогічного університету, Міністерство освіти і науки України.

Захист кваліфікаційної роботи відбудеться « 14 » грудня 2024 року об 9-00 годині на засіданні екзаменаційної комісії з атестації здобувачів вищої освіти зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, освітньо-професійної програми «Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю».

Адреса: навчальний корпус № 4 Криворізького державного педагогічного університету, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Героїв АТО, буд. 79А.

Науковий керівник: Лисоконь Ілля Олександрович,

PhD, старший викладач кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Криворізького державного педагогічного університету

Рецензент: Шимко Ія Миколаївна,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Криворізького державного педагогічного університету

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. У роботі вказано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, зазначено експериментальну базу, особистий внесок і результати апробації кваліфікаційного дослідження.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____ (_____).

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ АКТИВІЗАЦІЇ РОБОТИ МОЛОДІЖНИХ ЦЕНТРІВ В УМОВАХ ВІЙНИ	
1.1. Молодіжний центр як соціальна інституція в умовах війни	9
1.2. Теоретичний аналіз організаційних засад діяльності молодіжних центрів.....	14
1.3. Функції молодіжного працівника	19
<i>Висновки до першого розділу.....</i>	<i>22</i>
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІЖНИХ ЦЕНТРІВ В УМОВАХ ВІЙНИ	
2.1. Визначення основних проблем сучасної молоді (на прикладі молодіжного центру при Будинку культури Бишівської ОТГ).....	24
2.2. Умови активізації роботи молодіжних центрів під час війни.....	28
2.3. План роботи (система заходів) молодіжного центру в умовах війни	32
<i>Висновки до другого розділу</i>	<i>35</i>
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВІДНОВЛЕННЯ МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД	
3.1. Роль міжнародних донорів у розбудові мережі молодіжних центрів в Україні	36
3.2. Методичні рекомендації керівникам громад з організації діяльності молодіжного центру	39
<i>Висновки до третього розділу.....</i>	<i>41</i>
ВИСНОВКИ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	46

Список умовних скорочень

МОН України - Міністерство освіти і науки України

ЗВО – заклад вищої освіти

МЦ – молодіжний центр

ВСТУП

Актуальність дослідження. Молодь завжди посідала важливе місце в демографічному показнику держави. Адже саме молодий вік є періодом дорослішання, здобуття професії, створення сім'ї, народження дітей. Державна політика України спрямована на всебічну підтримку молоді та реалізується через низку цільових та соціальних програм, проектів, перспективних та стратегічних документів. Це є яскравим свідченням того, що в сучасній Україні молодь залишається водночас рушійною силою для розвитку та вразливою категорією через серйозні негативні політичні, соціально-економічні чинники.

Українська молодь – це особи віком від 14 до 35 років. Саме така вікова періодизація зазначена в основному законі, що визначає засади молодіжної політики – Закон України «Про основні засади молодіжної політики» (2021) [16].

Відповідно до цього ж Закону «молодіжний центр – це установа, підприємство, організація, що здійснює молодіжну роботу» [16].

Через глибокий аналіз напрацювань сучасних науковців та практиків з означеної проблеми, ми хочемо з середини побачити яким сьогодні є запит молоді до українського суспільства. Чим живуть, про що замислюються українські підлітки та молодь під час повномасштабної війни, які зміни з ними сталися за ці два з половиною роки. Згідно з останніми соціологічними дослідженнями, молодь, яка залишається в Україні, роблять це цілком усвідомлено. Вони проживають цей не легкий досвід на рівні з дорослими та готові брати відповідальність за своє майбутнє. Свідомі з великим бажанням реалізуватися, а найголовніше – зробити це тут в Україні. Це вселяє надію.

Варто зазначити, що з 24 лютого 2022 року розширився перелік послуг молодіжних центрів, після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну структура послуг змінилась: додався гуманітарний складник, розширився волонтерський складник, піднімають питання задоволення потреби в психологічній підтримці, з'являються запити на

послуги, які не є специфічними для молодіжних центрів, а також на послуги, характерні для воєнного стану (наприклад, домедична підготовка), зараз молодіжні центри поступово повертаються до проєктів, які традиційно надавали в мирний час. У цьому контексті актуалізуються питання визначення стратегічних напрямів роботи молодіжних центрів на всіх рівнях.

У пропонованому дослідженні використовується база контактної інформації молодіжних центрів України різної форми власності місцевого, обласного та національного рівнів Міністерства молоді та спорту України.

Сьогодні проблему молодіжних центрів у науковій площині досліджують М. Головатий, В. Головенько, К. Захаренко, М. Кербаль, В. Кулік, М. Пірен, М. Перепелиця, В. Ребкало, М. Іванов, Н. Громадська, М. Гуцалова, Т. Василюк, І. Лисоконь та інші. Молодь як демографічну групу досліджують Г. Алексеєва, С. Бородін, О. Ступак, А. Карпенко, І. Зверєва, І. Лисенко, А. Ядов та інші. Безпосередньо тему роботи молодіжних центрів під час війни розробляють науковці В. Золотаренко, М. Лубкова, А. Кадельник, І. Пеша, Н. Тілкіна, О. Вакулєнко, Л. Мукосєєва та інші. Від того що сьогодні на думці у молоді, їхніх настроїв та пріоритетів залежить не лише їхня реалізація, а й на ступні кілька десятиріч для всієї України. Щоб почути молодь, зрозуміти як саме війна вплинула на їх життя, бачення себе та майбутнього, спрямована кваліфікаційна робота.

Мета дослідження: теоретично дослідити проблеми організації діяльності молодіжних центрів України та визначити умови активізації таких центрів під час воєнного стану.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз організаційних засад діяльності та нормативної бази молодіжних центрів України;
2. Визначити умови активізації роботи молодіжних центрів під час війни;
3. Розробити план заходів молодіжного центру в умовах війни;
4. Надати методичні рекомендації керівникам громад з організації діяльності молодіжного центру.

Об’єкт дослідження: молодіжне середовище в умовах війни в Україні.

Предмет дослідження: умови активізації діяльності молодіжних центрів під час війни.

Задля досягнення мети та виконання сформульованих завдань було використано комплекс загальнонаукових і суто педагогічних **методів дослідження**, а саме: *теоретичні* – вивчення й аналіз наукової літератури, синтез, узагальнення інформації; *емпіричні* – індивідуальне та групове опитування, анкетування, спостереження, бесіда.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження, зокрема програма заходів молодіжного центру в умовах війни, методичні рекомендації керівникам громад можуть бути використані в роботі усіх, хто займається соціально-молодіжною діяльністю.

Наукова новизна дослідження полягає у тому що: *уточнено* основні проблеми сучасної молоді в період війни в Україні; *визначено* комплекс умов активізації діяльності молодіжних центрів в воєнний час; *розроблено* програму заходів, спрямованих на активізацію соціально-молодіжної роботи в громаді.

Апробація результатів дослідження.

Герасименко Н. О. Організаційні засади діяльності молодіжних центрів в Україні. Світ наукових досліджень. Випуск 33: матеріали Міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції (м. Тернопіль, Україна, м. Ополе, Польща, 19-20 вересня 2024 р.) / за ред. : О. Патряк та ін. ГО “Наукова спільнота”, WSZIA w Opolu. Тернопіль: ФОП Шпак В.Б. 2024. 191 с. С. 70 – 72. URL: <https://www.economy-confer.com.ua/full-article/5723/>

База дослідження: молодіжний центр при Будинку культури Бишівської ОТГ.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ АКТИВІЗАЦІЇ РОБОТИ МОЛОДІЖНИХ ЦЕНТРІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

1.1. Молодіжний центр як соціальна інституція в умовах війни

Молодь завжди була надійним тилом в державі. Для молоді створювалися усі сприятливі умови для повноцінного розвитку та самовдосконалення – державні програми, робочі місця, можливості академічної мобільності тощо. Сприяння молодіжному руху має на меті ствердити позицію молодої людини залишитися жити і розвиватися саме в Україні, адже не секрет, що відтік молодих людей щорічно збільшується. І це ще не беремо до увагу роки війни, коли багато студентської молоді взяло участь в програмах академічної мобільності та не повернулося додому. Засуджувати такі вчинки в умовах війни неможна, бо причин, щоб залишитися поза війною, також дуже багато.

Війна назавжди змінила наше суспільство, нашу ментальність та підходи до виховання дітей та молоді. Сьогодні в пріоритеті національна ідентичність, культурна спадщина, цінності та традиції рідного народу. Різні політичні віяння останніх десятиріч внесли багато розбрату поміж українського народу. Ми завжди мали свою мову, свою літературу, своє мистецтво та культуру. Проте нав'язані чужі цінності спотворювали українську самобутність. Війна у жорсткий та кривавий спосіб розставила все на свої місця. Українці пригадали свою мову та стали виконувати заповіт свого пророка Тараса Григоровича Шевченка. Тепер ми слухаємо та співаємо українською, згадуємо прізвища забутих українських митців, чия велич спеціально затьмарювалася в умовах радянщини.

Надважливого значення набули молодіжні центри – осередки, де сучасна прогресивна молодь плекає найкращі ідеї подальшого розквіту нашої держави, де створюються та реалізуються соціально значущі проекти, де волонтерять і творять, закохуються, вчаться, працюють і просто живуть.

Дамо визначення поняттю «молодіжний центр».

Молодіжний центр – установа, що утворюється для вирішення питань соціального становлення та розвитку молоді [15]. Метою діяльності центру є сприяння:

- соціалізації та самореалізації молоді;
- інтелектуальному, моральному, духовному розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу;
- національно-патріотичному та військово-патріотичному вихованню, розвитку громадянської освіти молоді;
- популяризації здорового способу життя молоді;
- працевлаштуванню молоді та зайнятості у вільний час, молодіжному підприємництву;
- забезпеченню громадянської освіти молоді та розвитку волонтерства;
- підвищенню рівня мобільності молоді [там же, п.3].

Таким чином, ми бачимо, що діяльність молодіжних центрів в Україні регламентована чинним законодавством. Це дає підстави стверджувати, що молодь є важливою демографічною частиною населення і на державному рівні їй приділяється належна увага.

Проаналізуємо сучасну молодіжну роботу взагалі та роботу молодіжних центрів зокрема.

Знову варто звернутися до чинного законодавства, адже, як ми вже зауважували, в Україні молоді приділяється значна увага. Так, в Законі України «Про основні засади молодіжної політики» (2021) подано такі ключові визначення:

«молодіжна робота – діяльність, спрямована на залучення дітей та молоді до суспільного життя, що здійснюється дітьми та молоддю, разом з дітьми та молоддю або в інтересах дітей та молоді за допомогою інструментів спільного прийняття рішень;

молодіжний простір – приміщення, будівля або її частина, земельна ділянка, що використовується для здійснення молодіжної роботи;

суб'єкти молодіжної роботи – фізичні особи, фізичні особи - підприємці, юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми, форми власності та підпорядкування, що здійснюють молодіжну роботу. До суб'єктів молодіжної роботи належать, зокрема, молоді особи, молодіжні та дитячі громадські об'єднання, інші громадські об'єднання, молодіжні ради, органи (організації) учнівського та студентського самоврядування, молодіжні центри, молодіжні працівники, радники з питань молоді, благодійні організації, неформальні молодіжні об'єднання» [16].

Молодіжна політика, як зазначається в вище згаданому нормативному акті, це комплекс усіх заходів, спрямованих на всебічну підтримку та розвиток молоді в Україні. Також молодіжна політика передбачає забезпечення участі молодих людей у розбудові вітчизняної системи управління. Основними завданнями державної молодіжної політики визначено:

«1) створення умов для залучення молоді до громадського, політичного, соціально-економічного, культурного життя суспільства, популяризація ролі та важливості участі молоді у процесі ухвалення рішень;

2) підтримка молоді в реалізації її соціально-економічного потенціалу, у тому числі для вирішення житлових питань, питань професійного розвитку, працевлаштування, задоволення освітніх, медичних, культурних та інших потреб;

3) формування громадянської, національної та культурної ідентичності української молоді;

4) сприяння інституційному розвитку молодіжних та дитячих громадських об'єднань, молодіжних центрів, посилення їхньої ролі у процесі соціалізації молоді;

5) розвиток молодіжної інфраструктури;

6) розвиток національного та міжнародного молодіжного співробітництва» [16].

Ми повністю підтримуємо вектор розвитку молодіжної політики в нашій державі, особливо зараз, коли молодь дійсно потребує підтримки та сприяння самовдосконаленню особистості.

Молодіжний центр є осередком реалізації державної молодіжної політики. Окрім того, сьогодні молодіжний центр – це простір вільного спілкування, місце проведення цікавих івентів, добровільна організація молодих людей з різноманітними неформальними інтересами, місце, де кожен з учасників може проявити свою індивідуальність, лідерські якості, креативність тощо.

Як зауважує М. Бублик, зміна державного вектору розвитку на проєвропейський поставив нові виклики, зокрема й перед молоддю. «Молодіжне лідерство відіграє ключову роль у формуванні інноваційних стратегій розвитку задля пропагування та розповсюдження демократичних цінностей поряд із досягненням конкурентних переваг на світовому ринку. Молодіжне лідерство – це значний потенціал у розвитку національної економіки, збільшенні валового національного продукту, валового внутрішнього продукту. Це також передумова зростання населення України, отримання визначних досягнень у науково-технічному прогресі, здобуття премій та отримання перемог у конкурсах, грантах тощо» [1, с.35].

З лютого 2022 року життя в Україні стало іншим, ми швидко перелаштувалися на особливості і вимоги воєнного стану. Молодіжна робота не виняток. За роки війни проведено багато наукових досліджень з проблеми впливу війни на молодь, на молодіжну роботу. На офіційному сайті молодіжних центрів України знаходимо інформацію, яка безпосередньо

висвітлює поточний стан діяльності молодіжних осередків. Так, сьогодні в молодіжних центрах акцентується увага на питаннях: як молодь сприймає поточну ситуацію в країні; втрати від війни; становище молоді під час повномасштабної війни; бачення умов безпеки України; участь молоді в громадському та політичному житті країни [9].

Отже, окрім важливої функції об'єднання молодіжної спільноти, молодіжний центр виконує ще одну функцію – соціальну. Ми переконані, що формування у молодого покоління соціально важливих для певної громади цінностей, традицій сприятиме у подальшому формуванню свідомого суспільства.

Також не останню роль в молодіжному центрі відіграє його керівник, тобто людина, яка є відповідальною за те, що відбувається в середині центру. Звісно, така особа може бути і старшого віку, і з числа самих учасників, проте це саме той координатор, який відповідає за логістику – щоб все було вчасно та для потреб молоді. Незважаючи на вік керівника молодіжного центру, на нього має бути покладена функція формування національно-патріотичної свідомості молодих людей.

Отже, молодіжний центр як осередок соціально-молодіжної роботи є невід'ємною складовою державної молодіжної політики, відповідає за всебічний розвиток молоді, її самореалізацію, створює умови для участі молодих людей в громадській, соціальній, політичній діяльності країни на правах рівності та відкритості.

У наступних підрозділах кваліфікаційної роботи ми розглядаємо питання організаційних засад діяльності молодіжних центрів та більш детально проаналізуємо функції фахівця по роботі з молоддю (молодіжного працівника).

1.2. Теоретичний аналіз організаційних засад діяльності молодіжних центрів

Починаючи з 2004 року, з приходом до влади Президента Віктора Ющенка, почався процес європейської інтеграції української держави. Варто тут згадати трохи історію України та відмітити, що ми завжди були з європейською спільнотою та з європейськими поглядами. Українському народові завжди імпонували свобода слова, рівняння на кращих, визнання на глибока повага культури інших європейських народів, проте висока шана власної самоідентичності.

Молодіжні центри в Україні стали проєвропейською практикою розвитку цивілізованого демократичного суспільства. Ми сьогодні в рамках молодіжного центру говоримо про відтворення історичної справедливості, коли відповідальність за прийняття нових, креативних, свіжих та своєчасних рішень брали на себе відповідальність молоді люди – розумні, талановиті, освічені, а не старі політичні діячі з деменціями різного ступеню. Про це важливо говорити та надважливо пам'ятати, щоб ніколи більше не звернути з істинного шляху – за молоддю наше майбутнє в новій прогресивній проєвропейській державі.

Як ми вже зазначили, в Україні практика молодіжних центрів відображає європейські цінності роботи з молоддю. Адже будь-яка цивілізована держава прекрасно розуміє, що її молодь – це її життя.

За період незалежності України, починаючи з 1991 року, система роботи з молоддю докорінно змінилася. Так, за часів радянського союзу та декілька років потому робота з молоддю ґрунтувалася на політичній ідеології виключно, без альтернативних векторів. Далі все потихеньку почало змінюватися, проте вплив вже проукраїнських політичних партій все ще залишався. Варто згадати «молодіжки» в політичних партіях України – абсолютно кожна політична сила мала свого клона з числа людей віком до 35 років. Таким чином, починався старт молодіжної роботи, що закладала

фундамент нової генерації не лише політичних діячів, але й лідерів громадської думки, політологів, соціологів тощо.

Найбільш стрімкого розвитку молодіжні центри в Україні зазнали починаючи з 2014 року. Анексія Криму, часткова окупація Донецької та Луганської областей призвели до світового розголосу про Україну. І хоча проблема з військовим конфліктом довгі роки не вирішувалася, увага європейської та світової спільноти дало свої позитивні результати. Багато міжнародних організацій звернули свою увагу на українську молодь та зробили важливі кроки для того, щоб мережа молодіжних центрів невпинно зростала. Серед найбільших донорів варто виокремити такі організації, як:

- дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) – фокусування цієї організації на забезпеченні дітям та молоді рівних прав і можливостей для здобуття освіти, охорони здоров'я, базових послуг;
- Німецький фонд міжнародного співробітництва (GIZ) – реалізація проєктів у сфері сталого розвитку, охорони навколишнього середовища, енергоефективності за участю молоді;
- ПРООН – підтримка молодіжних ініціатив, спрямованих на сталий розвиток, демократію та верховенство права;
- Європейський Союз: фінансує різноманітні молодіжні проєкти через програми Erasmus+, Європейський корпус солідарності та інші;
- Фонд Східна Європа: фінансує проєкти, спрямовані на зміцнення громадянського суспільства, демократії та розвитку молодіжного лідерства;
- Британська рада – забезпечує мовні курси, культурні обміни та інші програми для молоді.

Назвати усі організації, які дотичні до розбудови мережі молодіжних центрів в Україні неможливо, адже навіть зараз, в умовах повномасштабної війни з'являються все нові й нові фонди, програми тощо на підтримку молоді. Тож, демократичний світ із соціальними цінностями всіляко підтримав і

продовжує підтримувати нас у реалізації стратегії державної молодіжної політики.

Створення молодіжних центрів на території сучасної України вимагало багато важливих кроків. Умовно їх можна позначити таким чином:

- 1) навчання персоналу, зокрема молодіжних працівників, молодіжних лідерів, координаторів молодіжного руху;
- 2) формування нормативно-правової бази, яка регламентує діяльність молодіжних центрів;
- 3) обладнання (реорганізація) приміщень за новими стандартами Європейського Союзу із дотриманням, перш за все, безпекових вимог;
- 4) рекламно-інформаційна кампанія функціонування молодіжних центрів в Україні;
- 5) методичне забезпечення.

Рис. 1.1. Основні кроки для створення мережі молодіжних центрів в Україні

Коротко опишемо кожен з кроків.

Навчання персоналу є невід’ємною частиною реалізації молодіжної політики. Для того, щоб молодіжний центр ефективно функціонував, потрібні

люди, які знають що і як робити. На навчання персоналу виділяються кошти. За рахунок таких коштів організуються тренінги, виїзні семінари, конференції тощо. Все робиться для того, щоб з молоддю працювали кваліфіковані професійні молодіжні працівники. Варто зазначити, що серед молодіжних працівників переважна більшість педагогів і психологів. Але не виключенням є люди з іншою освітою або взагалі без освіти, які пройшли відповідне навчання. До сьогодні питання професійної підготовки молодіжних працівників на рівні Міністерства освіти і науки не вирішено. Лише деякі заклади вищої освіти змогли адаптувати свої освітні програми до сучасних вимог, а конкретно зайнялися підготовкою фахівців по роботі з молоддю (молодіжних працівників). Так, Криворізький державний педагогічний університет з 2021 року започаткував магістратуру за освітньо-професійною програмою «Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю» і в можливостях працевлаштування такої освітньої програми зазначено посаду «фахівець по роботі з молоддю». Набір освітніх компонентів дозволяє набути потрібних компетенцій саме для роботи з молоддю, зокрема в сучасних мінливих умовах. Отже, початок всьому лежить у навчанні працівників молодіжного центру.

Наступним кроком, який може реалізовуватися паралельно із навчанням працівників, це **формування нормативно-правової бази**, приведення у відповідність тих документів, що вже існують в державі. Тут правомірно зауважити, що проблема існує і, мабуть, не швидко буде вирішеною. Всі документи, що стосуються реалізації державної молодіжної політики, приводяться наразі у відповідність до норм Європейського Союзу та інших міжнародних документів. Важливо сказати, що молодіжна робота – це не лише організація яскравого дозвілля. Це кропітка робота над усуненням бар'єрів відносно людей з інвалідністю, розвіювання міфів про інклюзію, нетрадиційну сексуальну орієнтацію, руйнування соціальних стереотипів. Саме для цього потрібна нормативно-правова база, яка б регламентувала

права та обов'язки усіх учасників молодіжної роботи та безпосередньо діяльності молодіжних центрів.

Облаштування приміщення молодіжного центру відповідно до стандартів, прийнятих в Європейському Союзі. Це важливий крок на шляху запровадження інших стандартів життя для людей. І починається все із культури облаштування, комфорту приміщення. Маючи досвід участі в проектах, де створювалися молодіжні центри від самого початку і до моменту їх відкриття, можемо зауважити, що облаштування приміщення починається із ремонту (заміна покриття на підлозі, фарбування стін, нове освітлення, жалюзі, вікна тощо), обладнання новими меблями (зоновано для роботи, для релаксу тощо), і завершується закупкою канцелярського приладдя, на кшталт олівців, ручок, маркерів, фліп-чатів тощо. Важливо відзначити, що облаштування молодіжних центрів в Україні відбувається за останніми новинками в галузі дизайну приміщень. Це свідчить про високу вмотивованість донорів зробити такі центри відкритими для молоді, потрібними для громади.

У громадах, особливо в сільських місцевостях, є гостра необхідність у популяризації молодіжної роботи і молодіжних центрів. Саме тому важливою складовою започаткування діяльності молодіжних центрів є **рекламно-інформаційна кампанія**. Для цього варто залучати засоби масової інформації регіонального та місцевого рівня, розповідати про таку ініціативу в закладах освіти усіх рівнів. Також розповсюдження інформації про молодіжний центр, його можливості та перспективи для його відвідувачів можна через соціальні установи, такі як управління соціального захисту населення, центр соціальних служб, служба у справах дітей тощо.

Ще одним із важливих кроків є **забезпечення методичною літературою** працівників молодіжного центру. Молодіжна робота – процес складний, постійно змінний. Форми та методи роботи мають бути відповідними до потреб молоді, саме тому своєчасне оновлення методичних порадників, вказівок, посібників тощо як для працівників молодіжних

центрів, так і для його відвідувачів є необхідною умовою нормальної діяльності таких установ.

Таким чином, проведений теоретичний аналіз організаційних засад діяльності молодіжних центрів в Україні дав змогу визначити необхідні кроки для успішної реалізації молодіжної політики. У наступному підрозділі конкретизовано функції молодіжного працівника.

1.2. Функції молодіжного працівника

Прийняття Закону України «Про основні засади молодіжної політики» у 2021 році дало старт розвитку такої посади як молодіжний працівник. У нормативно-правовому акті зазначається, що « молодіжний працівник – особа, яка здійснює молодіжну роботу, пройшла спеціалізовану підготовку в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує молодіжну політику, та отримала свідоцтво встановленого зразка» [16].

В нормативному документі прописано, що така особа, яка планує працювати з молоддю, має пройти відповідну підготовку. Сьогодні в освітньому просторі є багато пропозицій щодо курсів, підвищення кваліфікації, стажування тощо, в результаті успішного опанування яких можна отримати сертифікат або свідоцтво з відповідними компетентностями молодіжного працівника.

У вітчизняному реєстрі кваліфікацій знаходимо професійний стандарт фахівця з питань молоді (молодіжного працівника). У професійному стандарті визначено мету професійної діяльності, зокрема це «реалізація молодіжної політики, організація молодіжної роботи та створення умов для всебічної самореалізації молоді в різних галузях суспільного життя, розкриття її потенціалу, захист інтересів і прав молоді» [17]

Заслуговує на подальше обговорення та конкретизацію розділ «умови допуску до роботи за професією». В означеному документі визначаються такі умови:

- вік 18 років і старше;
- наявність документа про повну загальну середню освіту;
- без вимог до стажу роботи;
- наявність особистої медичної книжки [17].

Ми переконані, що молодіжна робота – відповідальна професійна діяльність. Для того, щоб ефективно координувати таку діяльність, у людини має бути відповідна освіта, професійна кваліфікація тощо. Щоб відчувати себе рівним серед рівних не обов'язково мати вік молодої людини, набагато важливіше мати бажання працювати з молоддю, створювати відповідні умови для самореалізації кожної особистості окремо та всього молодіжного колективу в цілому.

Звернемо увагу на перелік трудових функцій молодіжного працівника:

- моніторинг поточної ситуації щодо питань і потреб молоді;
- організація молодіжної роботи;
- планування молодіжної роботи, ведення документації;
- взаємодія з різними суб'єктами молодіжної роботи;
- саморозвиток та професійний розвиток осіб, залучених до молодіжної роботи [там же].

Конкретизуємо кожну з цих функцій.

Ми переконані, що молодіжний працівник має бути в курсі поточних справ молодіжної політики, володіти ситуацією, що відбувається в молодіжному русі. Для того, щоб мати змогу задовольняти потреби молоді молодіжний працівник має знати проблеми молодих людей, вміти визначити головне і другорядне, задовольняти попит на соціально-молодіжні послуги. Саме для цього варто постійно бути в курсі основних подій та здійснювати регулярний моніторинг поточної ситуації щодо питань і потреб молоді.

Безпосередньою функцією молодіжного працівника є організація молодіжної роботи. Виконання цієї функції передбачає наявність у фахівця по роботі з молоддю таких компетентностей: соціальної, комунікативної, організаторської, управлінської тощо. Для організації будь-якого виду діяльності має бути застосована система методів роботи, засобів по способів. Отже, для молодіжного працівника необхідно вміти чітко структурувати свою професійну діяльність, вміти делегувати повноваження, розподіляти обов'язки, здійснювати попередній, поточний та підсумковий контроль.

Молодіжний працівник також виконує функцію планування та ведення документації. Складання попередніх, поточних, перспективних планів роботи молодіжного центру взагалі та молодіжного працівника зокрема дадуть змогу структурувати свою діяльність, діяльність молодіжного центру. Як би ми не хотіли відійти від бюрократичних звітів, маємо визнати – їх аналіз і систематизація дають уявлення про стан розвитку молодіжної роботи в Україні загалом і конкретно в регіоні чи громаді. Тому важливо продовжувати таку роботу з ведення документації, систематизації та узагальнення діяльності молодіжного центру.

Суб'єктами молодіжної роботи можуть бути громадські організації, благодійні фонди, заклади та установи соціального спрямування, комітети у справах сім'ї та молоді, центри соціальних служб, заклади освіти (позашкільні, спортивні, мистецькі) тощо. Будь-яка організація або установа, яка безпосередньо чи опосередковано дотична до роботи з молоддю вже по праву може вважатися суб'єктом молодіжної роботи. Важливо, щоб молодіжний працівник, в рамках реалізації своїх функцій налагоджував комунікацію та співпрацю з різними суб'єктами молодіжної роботи. Це забезпечить в повній мірі виконання основного завдання у роботі з молоддю – забезпечення всебічного гармонійного розвитку молодих людей в Україні.

Нічого більш важливого у професійній діяльності педагогічного працівника аніж постійне оновлення своїх знань шляхом участі у тренінгах, конференціях, семінарах, публікації наукових праць, проходженні стажувань

в Україні та за її межами, немає. Постійна освіта (формальна, неформальна, інформальна) забезпечує перебування педагога в тренді, а значить дозволяє йому бути сучасним, цікавим для здобувача освіти. Для молодіжного працівника це також надзвичайно актуальне завдання – постійно підвищувати свою професійну компетентність.

Отже, функції молодіжного працівника вимагають від посадової особи бути в курсі новинок молодіжної політики, знати основи діловодства та менеджменту, дотримуватися корпоративної етики та постійно підвищувати свою професійну майстерність.

Висновки до першого розділу

У першому розділі кваліфікаційного дослідження обґрунтовано актуальність обраної теми. Ми переконані, що молодь є найважливішою демографічною частиною населення будь-якої держави, в тому числі й України. Саме тому державна молодіжна політика орієнтована на забезпечення всебічного розвитку молоді людини.

Уточнено, що молодіжний центр – установа, що утворюється для вирішення питань соціального становлення та розвитку молоді. Відповідне законодавство України дає чітку регламентацію функціонування молодіжних центрів та діяльності молодіжного працівника.

Створення молодіжних центрів на території сучасної України вимагало багато важливих кроків. Умовно їх можна позначити таким чином: навчання персоналу, зокрема молодіжних працівників, молодіжних лідерів, координаторів молодіжного руху; формування нормативно-правової бази, яка регламентує діяльність молодіжних центрів; обладнання (реорганізація) приміщень за новими стандартами Європейського Союзу із дотриманням, перш за все, безпекових вимог; рекламно-інформаційна кампанія функціонування молодіжних центрів в Україні; методичне забезпечення.

До трудових функцій молодіжного працівника ми відносимо: моніторинг поточної ситуації щодо питань і потреб молоді; організація молодіжної роботи; планування молодіжної роботи, ведення документації; взаємодія з різними суб'єктами молодіжної роботи; саморозвиток та професійний розвиток осіб, залучених до молодіжної роботи.

РОЗДІЛ 2.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІЖНИХ ЦЕНТРІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

2.1. Визначення основних проблем сучасної молоді (на прикладі молодіжного центру при Будинку культури Бишівської ОТГ)

Історично так повелося, що молодість період найкращих досягнень та найбільших розчарувань, злетів та падінь. Як правило, найтепліші спогади людини приходяться на період юності, молодості. Це кохання, створення сім'ї, народження дітей, облаштування родинного побуту тощо.

Але і проблем у молоді завжди було багато. Це і непорозуміння із старшим поколінням, бунтарство, невизнання авторитетності, пошук роботи, розчарування в коханні та багато чого іншого. Звісно, життя бентежне та непередбачуване і в будь-якому віці на людину чатує безліч проблем та складних життєвих ситуацій.

Для періоду молоді характерними є ряд проблем, а саме: психоемоційні (стреси, тривожність, вигорання тощо); соціальні (булінг, відсутність комунікації та життєвих орієнтирів); освітні (навчання, професійна орієнтація); економічні (нестабільність доходів, низька платіжна спроможність); технологічні (кібербулінг, залежність від соціальних мереж тощо).

Конкретизуємо кожен вид проблем, які, на наше переконання, характерні сучасній молоді.

Психоемоційні проблеми.

Сьогодні ми всі живемо у надшвидкому темпі, що спричинює постійний стрес, тривогу, підвищену збудженість тощо. Високі очікування суспільства та соціальні мережі створюють постійний тиск, що призводить до підвищеного рівня стресу і тривоги серед молоді.

Ізоляція, проблеми з самооцінкою та пошук сенсу життя часто ведуть до розвитку депресивних станів. Постійна зайнятість, багатозадачність та високі вимоги на роботі чи навчанні можуть призводити до емоційного виснаження.

На жаль, усі означені проблеми добре знайомі не лише молоді, але й іншим віковим категоріям громадян. Це пояснюється не лише глобалізацією світу, але й негативним впливом війни на психоемоційний стан особистості кожного з нас.

Рис. 2.1. Основні види проблем сучасної молоді

Соціальні проблеми.

Біч XXI століття – це цифровізація усіх сфер нашого життя. Сьогодні всі, від маленької дитини до людей похилого віку, вміють користуватися гаджетами. В цьому є дуже багато плюсів, адже інтернет дозволяє долати сотні тисяч кілометрів між людьми, дає змогу спілкуватися, бачити одне одного в режимі реального часу. Проте, захоплення гаджетами та соціальними мережами може призводити до зменшення реального спілкування та труднощів у побудові міжособистісних відносин.

Надзвичайно серйозною проблемою для молоді залишається булінг, кібербулінг. Залякування як в реальному, так і в віртуальному світі може мати серйозні наслідки для психічного здоров'я молодої людини. Молоді люди часто відчують труднощі у визначенні свого місця в суспільстві та пошуку власного шляху, тобто відчують проблеми з ідентифікацією особистості.

Відсутність життєвих орієнтирів також, на жаль, є серед списку сучасних проблем молодої людини. Зміни в соціальних нормах та цінностях можуть ускладнювати формування життєвих цілей.

Освітні проблеми.

До таких, очевидно, варто віднести профорієнтацію. А точніше, її відсутність як такої. Вибір професії є ключовим завданням для молодої людини. А сьогодні професійна орієнтація молоді все ще перебуває на недостатньому рівні свого розвитку. От тому і стикається молода людина з труднощами при визначенні майбутньої професії та пошуком відповідної освіти.

Навчальне навантаження також відноситься до актуальних проблем молоді. Сьогодні освітні заклади максимально навантажують здобувачів освіти самостійною роботою. Великий обсяг інформації, що вимагає засвоєння, та високі очікування викладачів можуть призводити до перенавантаження. Звісно, це негативно впливає на стан молоді.

Відсутність мотивації у молоді є проблемою, що негативно впливає на працездатність. Незацікавленість у навчанні, відсутність зв'язку між теоретичними знаннями та практичними навичками призводить до того, що молодь обирає роботу по найму за кордоном. Виїзд за межі України спричинює відтік мізків, що негативно впливає на економіку нашої держави.

Економічні проблеми.

Із очевидних освітніх проблем виникає наступна: труднощі з працевлаштуванням. Сьогодні висока конкуренція на ринку праці у поєднанні із недостатньою кваліфікацією та відсутністю досвіду

ускладнюють пошук роботи молодого людиною. Це в свою чергу породжує матеріальну незабезпеченість: висока вартість життя, необхідність оплачувати навчання та житло створюють фінансові труднощі для багатьох молодих людей. Нестабільність доходів також визначається як економічна проблема молодого покоління. Робота за контрактом, фріланс та інші нестандартні форми зайнятості забезпечують нестабільний дохід.

Звичайно, що перераховані проблеми не містять повного переліку з тих, що нас оточують. Це і екологічні проблеми, проблеми зі здоров'ям, проблема соціальної справедливості тощо.

Ми провели коротке анкетування членів молодіжного центру, щоб визначити найбільш гострі проблеми молоді. В опитуванні взяло участь 38 респондентів. Оброблені результати представлено в таблиці 2.1. нижче.

Таблиця 2.1.

Основні проблеми сучасної молоді

Всього	Матеріальна незабезпеченість	Підвищена тривожність	Булінг	Труднощі з працевлаштуванням	Низька самооцінка
38 осіб	27	34	12	21	16
100%	71	89	31,5	55	42

Отже, ми змогли виявити, що серед опитаних респондентів найбільший відсоток тих, хто визнає підвищену тривожність як проблему. Ми пояснюємо це тим фактом, що вже третій рік немає спокою ні вдень ні вночі від повітряних тривоги, вибухів, трагічних новин та складних переживань. Для психіки молодого людини це надзвичайне випробовування, адже коли перед тобою мають бути відкриті усі двері наша молодь бачить перед собою лише бажання вижити, зберегти життя собі та своїм близьким і рідним. Це створює напруженість та підвищену тривогу, позбутися якої вдається не усім і не одразу.

Також варто відмітити високий відсоток тих молодих людей, які до серйозної проблеми відносять низьку матеріальну забезпеченість. Понад 71

відсоток опитаних визнають, що нестача коштів спричинює інші проблеми, зокрема такі що не завжди залежать від самої людини.

Очевидно, що уточнити весь перелік наявних сьогодні проблем молоді неможливо з огляду на різні обставини, зокрема період воєнного стану в країні. Проте, як ми бачимо, молодіжний центр працює, що свідчить про наявність отримувачів послуги – молодих людей.

2.2. Умови активізації роботи молодіжних центрів під час війни

Війна наклала значний негативний відбиток на усі сфери життєдіяльності людини. Не виключенням стала сфера молодіжної роботи. Багато фахівців по роботі з молоддю виїхало за кордон, рятуючись від війни. Особливо це відчутно в східних, південних та центральних регіонах країни. Разом з тим, молодіжна робота не зупинилася, частково була трансформована в цифровому форматі, частково – в очному.

Ми вже зазначали, що негативними викликами для сучасної молоді в умовах війни стали: психологічні «гойдалки», постійні стреси та страхи, мобілізація, евакуація з небезпечних для життя міст та селищ, фінансова нестабільність та хитка соціально-політична ситуація в цілому в державі. Усе це спричинило як негативну тенденцію – відтік молоді, так і позитивну – стимул до швидкого розвитку, мотивація до рішучих дій.

Отже, визначимо умови активізації молодіжного центру під час війни в Україні.

Найпершою умовою максимального сприяння молодіжному руху стало волонтерство. **Волонтерство** – добровільна допомога (фізична, економічна, психологічна, гуманітарна тощо), яка здійснюється організовано та саме там і для тих, хто цього потребує найбільше. Молодь стала рушійною силою волонтерського руху, зокрема й через мережу молодіжних центрів України. Мобільність сучасних молодих людей робить дива – і вже протягом декількох годин організовувалися збори продуктів харчування, теплих речей, окопних

свічок, ліхтариків, медикаментів та грошей на потреби збройних сил України, територіальної оборони, внутрішньо переміщених осіб, людей похилого віку тощо.

Молодіжне волонтерство підкреслило національну ідентичність нашого народу, патріотизм на незламність духу нового покоління. Також волонтерство варто порівняти із високим рівнем соціальної відповідальності, адже в часи, коли соціальні робітники не могли виконувати свої професійні обов'язки, саме волонтери молодіжного центру забезпечили людей похилого віку та осіб з інвалідністю найпершими життєво необхідними товарами.

Міжнародні громадські організації, благодійні фонди, грантові програми розвитку малого та середнього бізнесу.

Ще починаючи з 2014 року, як ми вже зазначали, на територію України зайшла велика кількість міжнародних організацій. Їхньою метою було одне – забезпечення соціальної справедливості для усіх громадян держави, яка страждає від збройного конфлікту. Тоді це актуально було для Донецької та Луганської областей, наразі – для всієї України. Яким чином міжнародні організації можуть сприяти розбудові молодіжних центрів в Україні: зв'язок насправді прямий, адже матеріально-технічну складову молодіжної інфраструктури забезпечують саме міжнародні донори.

Звісно, працювати в молодіжному центрі з новітнім обладнанням, сучасною технікою, комфортними умовами захочуть усі – і координатори молодіжного руху, і самі клієнти – активна молодь громади. Тож, ми можемо стверджувати, що міжнародні громадські організації відіграють важливу роль у забезпеченні функціонування молодіжних центрів навіть під час війни.

Професійна орієнтація.

Ще однією з умов активізації діяльності молодіжних центрів під час війни є проведення якісної, цікавої профорієнтації для молоді. Найважливішим об'єктом такої діяльності є випускники закладів загальної середньої освіти, учні професійно-технічних закладів освіти та усі, хто бажає навчатися. Сьогодні безмежні можливості для організації та проведення

профорієнтаційної роботи – віртуальні екскурсії, онлайн-зустрічі із цікавими особистостями тощо.

Великою перевагою для профорієнтаційної роботи є вікова категорія молодіжного центру – люди віком до 35 років. В умовах війни це ще й можливість долучитися до оборони своєї держави через здобуття нових професій, які сьогодні є актуальними в збройних силах України.

Постійна комунікація.

Війна позбавила нас багатьох переваг проживання в Україні, проте найстійкіші патріоти не покинули державу та продовжують тут навчатися, працювати, захищати. Усі ми стали потребувати більше уваги, більше тепла з боку наших близьких та рідних людей, наших коханих. Для багатьох з нас постійна комунікація стала неможливою. Проте саме зараз, в часи війни, вона є такою необхідною. В молодіжному центрі громади збережена традиція постійної комунікації з членами молодіжного руху. Це забезпечує зв'язок у спільноті, обмін новинами та цікавими матеріалами, можливість дистанційно працювати разом в команді.

Окрім того, комунікація – це спосіб психологічної допомоги одне одному. В умовах воєнного стану, коли ми обмежені в багатьох комфортних для нас речах, спілкування дає можливість отримати психологічну розрядку, відчутти, що ти не один в такій ситуації, і що все обов'язково буде добре.

Ми переконані, що постійна комунікація в молодіжному центрі є однією з умов активізації роботи таких осередків у воєнний стан.

Психосоціальна підтримка.

До попередньої умови активізації діяльності молодіжних центрів треба додати ще одну – психосоціальну підтримку. Це складна умова, проте може бути виконана при технологічному підході. Ми маємо на увазі, що в сучасному світі треба вміти поєднувати, шукати, впроваджувати, кооперуватися між собою – це важливі навички сучасної успішної людини.

В Україні на рівні громад психосоціальну підтримку сьогодні забезпечують фахівці соціальної роботи, практичні психологи, арт-терапевти.

Такі фахівці завантажені роботою, проте на засадах технологічного підходу їхня діяльність може бути організована таким чином, щоб усі, хто потребує підтримки, її отримав. Так, на базі молодіжного центру нашої громади функціонує простір, заснований та профінансований Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ). Діяльність простору полягає в доступі усіх бажаючих до різних видів соціальних послуг, зокрема це консультування, арт-терапевтичні заняття, психологічні консультації (сімейна терапія, дитячі діагностики, підліткові методики тощо). Психосоціальна підтримка сьогодні потрібна кожному з нас, адже навіть почуте добре слово здатне розчулити закам'яніле серце.

Отже, в умовах воєнного стану ми знайшли можливості та перспективи для подальшого розвитку молодіжного руху. Запропоновані умови активізації діяльності молодіжного центру дали змогу це підтвердити, адже насправді прикладу як працювати під час війни ми не знаємо і підказати було нікому.

Рис. 2.2. Основні умови діяльності молодіжного центру під час війни

На основі аналізу діяльності молодіжного центру в умовах війни в наступному підрозділі ми описали спробу розробити план роботи (систему заходів) на 2024 рік.

2.3. План роботи (система заходів) молодіжного центру в умовах війни

Теоретичний аналіз та власний практичний досвід роботи в молодіжному центрі дав чітке розуміння, що молодіжний центр – це місце комфортного перебування молоді з метою саморозвитку, розваг, навчання, спілкування тощо. Саме тому система заходів має бути відповідною такій меті. Ми намагалися передбачити різні формати та форми роботи для молоді. Запропонована програма представлена нижче в таблиці.

Таблиця 2.2.

План роботи (система заходів) молодіжного центру в умовах війни

<i>Назва заходу</i>	<i>Мета заходу</i>	<i>Очікувані результати</i>
Волонтерська ініціатива «Зроби добро для себе і розділи його»	Залучення молоді до волонтерства, навчання добру, толерантності, емпатії	Збільшення волонтерських осередків в громаді, які працюють на постійній основі
Онлайн-квести «У пошуках перемоги»	Розвиток креативного мислення, швидкості реакції, командного духу	Опанування нового навчального матеріалу в процесі гри
Діджиталізація як спосіб бути завжди «в темі»	Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності	Оволодіння інноваційними технологіями роботи в онлайн-просторі
Кіно-вечір	Залучення молоді до	Збільшення глядацького

«Ностальгія»	культурної спадщини	попиту на вітчизняні історичні фільми
Творчі пікніки для обміну талантами	Організація молодіжних творчих виступів	Формування культурної компетентності молоді людини
Майстер-клас з ліплення вареників	Залучення до колективної творчої справи	Уміння бути корисним в будь-якій справі
Тренінг «Почни свій день з посмішки»	Сформувати уміння бути щасливим	Зниження рівня тривожності
Круглий стіл «Як досягти балансу»	Розвиток загальних знань молоді	Самоосвіта протягом життя
Фестиваль городового козацтва (до Дня Захисників і Захисниць України)	Залучення молоді до вшанування національних свят	Національно-патріотична компетентність
Мовний клуб «Speak-Up»	Підвищення мовної компетентності	Отримання мовних сертифікатів B2
Психологічний тренінг «Саморегуляція 5-4-3-2-1»	Отримати знання з саморегуляції	Набуття здатності до саморефлексії в умовах стресу
Онлайн-екскурсія «Морями й океанами»	Привернення уваги молоді до проблеми чистої води	Набуття нових знань про воду
Профорієнтація «Моє життєве кредо»	Розповсюдження корисної інформації про популярні професії	Професійна самовизначеність молоді
Фінансова грамотність «Монополія»	Підвищення рівня фінансової грамотності	Орієнтація на економію та ефективний

		перерозподіл ресурсів
Ділова гра «Мафія»	Розвиток інтуїції	Набуття навичок спостережливості
Конкурс авторського вірша	Популяризація поетичного мистецтва	Видавництво віршів членів молодіжного центру громади
Спартакіада «Чемпіони»	Залучення до здорового способу життя	Зміцнення імунітету молодої людини
Вуличні мистецтва як вияв субкультури	Привернути увагу громади до субкультури як виду мистецтва	Зниження рівня негативного ставлення до молодіжних видів творчості
Благодійна акція «Врятуй тварину»	Запобігти збільшенню кількості покинутих тварин	Зниження рівня смертності бездомних тварин від голоду і хвороб

Представлена програма заходів для молодіжного центру розроблена з урахуванням специфіки регіону, кількості постійних членів центру, можливостей матеріально-технічної бази та наявності фахівців, які б змогли забезпечити реалізацію такої програми. Ми намагалися бути максимально реалістичними при складанні плану, проте, ми розуміємо, що в пріоритеті безпекова ситуація і що не усі форми роботи можуть бути реалізовані в повній мірі, зокрема очно. Разом з тим, варто відмітити, що означена програма розрахована на формування та розвиток різноманітних м'яких та твердих навичок учасників, містить різні заходи як інтелектуального, так і спортивно-краєзнавчого характеру.

Висновки до другого розділу

У другому розділі кваліфікаційного дослідження було визначено основні проблеми сучасної молоді. Акцент, звісно, робився на умовах, в яких сьогодні опинилася українська молодь. Проведене опитування серед учасників молодіжного центру при Будинку культури Бишівської ОТГ дало змогу констатувати наявність таких основних проблем, а саме: психоемоційні (стреси, тривожність, вигорання тощо); соціальні (булінг, відсутність комунікації та життєвих орієнтирів); освітні (навчання, професійна орієнтація); економічні (нестабільність доходів, низька платіжна спроможність); технологічні (кібербулінг, залежність від соціальних мереж тощо). Перелік проблем не є вичерпним, адже для кожної молодої людини він буде індивідуальний.

Зважаючи на основні проблеми молоді під час воєнного стану ми також змогли виявити умови, що сприяють розвитку системи молодіжної роботи в умовах війни. Так, серед найголовніших ми визначаємо *волонтерство* (підкреслення національної ідентичності нашого народу, патріотизм на незламність духу нового покоління, високий рівень соціальної відповідальності); *міжнародні громадські організації* відіграють важливу роль у забезпеченні функціонування молодіжних центрів під час війни; якісна, цікава *профорієнтація для молоді*; *постійна комунікація* в молодіжному центрі є однією з умов активізації роботи таких осередків у воєнний стан; *психосоціальна підтримка*.

Розроблено програму (систему заходів) роботи молодіжного центру в умовах війни. Зокрема, така програма містить: тренінги, фестивалі, віртуальні екскурсії, національні свята, спартакіади, кінофестиваль, майстер-класи, творчі пікніки тощо. План роботи розрахований на календарний рік та містить у собі різноманітні форми роботи, які стимулюватимуть розвитку особистості молодої людини – фізичний, емоційний, інтелектуальний, творчий.

РОЗДІЛ 3.

ШЛЯХИ ВІДНОВЛЕННЯ МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

3.1. Роль міжнародних донорів у розбудові мережі молодіжних центрів в Україні

Як би ми сьогодні не хотіли самостійно подолати усі наявні в державі проблеми, проте зробити це без сторонньої допомоги не маємо можливості. Основною проблемою є нестача фінансових ресурсів, що тягне за собою низку інших проблем. Проте ми не можемо поставити на паузу наше життя, почекати кращих часів або перестати розвиватися у таких важких умовах, спричинених війною.

У кваліфікаційному дослідженні ми вже звертали увагу на роль міжнародних організацій у розбудові мережі молодіжних центрів в Україні. Сьогодні така співпраця все ще продовжується і навіть з новим більш вагомих внеском наших партнерів та колег-іноземців. Уся світова цивілізована спільнота розуміє важливість молоді для подальшого існування і розбудови своєї країни, саме тому їй приділяється така увага як на державному, так і на місцевому рівнях.

Європейські країни, зокрема Німеччина, Англія, Польща, Болгарія, Нідерланди, Швеція, Швейцарія, Австрія, Чехія та багато інших висловлюють підтримку нашій державі через допомогу молодіжним центрам. Це вагома допомога для нас в умовах війни, коли самостійно ми б не змогли знайти необхідні ресурси для нормальної життєдіяльності таких осередків.

Ми визначили декілька напрямів допомоги молодіжним центрам від міжнародних організацій.

Навчання та стажування фахівців.

Вже не один рік відбувається навчання та стажування фахівців по роботі з молоддю іноземними тренерами, коучами, практиками. Це прекрасна

можливість покращити свої уміння та навички, набути нового корисного досвіду, поділитися своїми напрацюваннями з колегами. Адже молодіжна робота має постійно осучаснюватися та вдосконалюватися відповідно до соціального замовлення самої молоді людини. Варто наголосити, що міжнародні організації з радістю запрошують до себе українських фахівців по роботі з молоддю, а також в умовах війни організують дистанційні курси з підвищення професійної компетентності молодіжних працівників, координаторів молодіжного руху, керівників молодіжних центрів та інших зацікавлених осіб.

Академічна мобільність студентів.

Питання академічної мобільності стали надзвичайно актуальними з перебудовою вітчизняної освітньої архітектури до стандартів європейської. Академічна мобільність забезпечує безпосереднє занурення здобувачів освіти в європейську систему навчання. Це сприяє встановленню міжнародних стандартів в Україні, наближує нашу європейську інтеграцію. Міжнародні організації беруть на себе фінансові витрати на навчання та проживання студентів, забезпечуючи можливість бути причетними до європейської молодіжної спільноти.

Програма молодіжних обмінів.

Також завдяки міжнародним організаціям ми маємо змогу бути долученими до багатьох програм молодіжних обмінів. Це сприяє культурному розвитку країн, які організують такі обміни, встановленню дружніх стосунків між молодими людьми, організації різних заходів. Практика таких обмінів доводить їх результативність: покращується мовна компетентність, встановлюються зв'язки – ділові, дружні, колективні, відбувається інтеграція наших представників у європейську спільноту і навпаки – занурення молоді інших країн в українську культуру, традиції тощо.

Матеріально-технічна підтримка.

Очевидним залишається той факт, що вся матеріально-технічна база молодіжних центрів – це донорська підтримка з боку Європейського Союзу.

Сьогодні ми маємо систему облаштованих молодіжних центрів по всій території України, з комфортною матеріально-технічною базою. Це дає змогу працювати, залучати молодь до розвитку та організованого дозвілля. Отже, така допомога є визначальною у тому, що в умовах війни молодіжні центри взагалі змогли продовжити працювати та виконувати свою безпосередню функцію – працювати з молоддю.

Донорські програми для малого та середнього бізнесу.

Одним з важливих напрямлень в допомозі міжнародних організацій українській спільноті є впровадження програм інвестування в малий і середній бізнес. Ми не будемо детально зупинятися на фінансових аспектах цього питання, проте зауважимо, що саме такі програми дали змогу залишитися в Україні багатьом молодим людям, зуміти започаткувати свою справу та відчувати підтримку в ній. Звісно, для України і з точки зору демографії, і з точки зору економіки це позитивна складова міжнародної допомоги. Окрім того, акцент робиться саме на молоді – людях віком до 35 років, тобто потенційно тих, хто створює сім'ю, народжує дітей, сплачує податки, створює робочі місця тощо.

Організація і проведення спільних заходів для молоді.

Багаторічна співпраця з молодіжними організаціями Європейського Союзу дала змогу побудувати мережу тісних дружніх контактів, через які постійно відбувається комунікація. Так, організація Дня Європи в Україні вже стало традиційним святом навесні. В підготовці та безпосередній організації цього заходу завжди беруть участь представники багатьох європейських країн, молодіжних центрів, громадських організацій тощо. Окрім дня Європи, проводяться й інші спільні заходи для молодіжних осередків.

Отже, применшити роль міжнародних організацій в розбудові молодіжних центрів в Україні дуже важко. Ми усвідомлюємо свою відповідальність за їхню допомогу, віддану довіру нам та своєю професійною діяльністю постійно доводимо, що українська молодь варта того, щоб їй допомагати та підтримувати.

3.2. Методичні рекомендації керівникам громад з організації діяльності молодіжного центру

Молодь – це потенціал громади. Молодіжний центр в громаді є осередком розвитку державної молодіжної політики. І варто сказати, що сам молодіжний центр це лише приміщення або споруда. Створює молодіжний центр жива, заряджена на успіх молодь. Але для того, щоб в громаді така молодь залишалася жити, працювати, треба створювати відповідне підґрунтя. Зосередження уваги на потребах молоді вимагає від голів громад неабияких зусиль, адже вони все ще звикли працювати за радянською схемою, де молодь не мала права голосу. Сьогодні ми пропагуємо зовсім нові цінності.

Представлені нижче методичні рекомендації керівникам громад розраховані не лише на створення молодіжних центрів, а й на їхнє наповнення. Ми переконані, що в сучасних умовах за підтримки міжнародних організацій створити молодіжний центр не вбачається проблемою. А от наповнити його життям, зокрема в громадах сільських, це завдання складніше. Саме тому ми пропонуємо комплекс методичних рекомендацій, виконання яких, на наше переконання, зможе привернути молодь до своїх громад та продовжувати розвивати молодіжну роботу.

Залучення молоді до виконавчих комітетів громад.

Ця практика вже не перший рік впроваджується в прогресивно налаштованих громадах. Маємо сприяти тому, щоб молодіжні виконавчі комітети були скрізь – в кожній громаді. Молодь має відчувати, що її думка важлива, вагома і може бути почута. Молоді люди, переважно, амбітні, це для політичної кар'єри надзвичайно корисна риса. Тож, вмотивована людина зможе досягти бажаного результату. Ми вважаємо абсолютно прийнятною тенденцію до омолодження керівництва громади з метою її якісного розвитку.

Створення програм підтримки молоді (житлові, освітні, економічні, соціальні).

Державна молодіжна політика передбачає розробку та впровадження різноманітних програм, планів та стратегій для молоді, її розвитку та підтримки. Проте, як ми усі знаємо, часто державні програми залишаються нереалізованими на місцях через різні причини, основною з яких є нестача фінансування. Очевидно, що для молоді це недопустимо, коли те, що може бути передбачено певною державною програмою насправді недоступно для використання. Таким чином, на рівні громади створення програм підтримки молоді за різними напрямками буде стимулювати молодь залишатися жити та розбудовувати свою громаду.

До прикладу, програми для молоді можуть стосуватися різних аспектів, зокрема житлових питань (безпроцентні кредити для молодих родин, житло в оренду на пільгових умовах, житло для молодих спеціалістів – працівників освіти, медицини тощо), освітніх (сприяння навчанню, проходження практики, перекваліфікації тощо), економічних (фінансування малого та середнього бізнесу, різноманітні грантові програми), соціальні (підтримка молодих осіб з числа пільгових категорій – внутрішньо переміщені особи, особи з інвалідністю, ветерани війни, малозабезпечені родини тощо).

Організоване дозвілля молоді.

Визначальною рисою молодіжної роботи є організоване дозвілля. Організоване дозвілля – це усі творчі, спортивні, розважальні заходи, що спрямовані на розвиток молодої людини в колективі. Така форма діяльності завжди була корисною як з педагогічної (виховної) точки зору, так і з психологічної, адже колективні творчі справи сприяють формуванню стійкого самоусвідомлення себе як особистості.

Отже, надані рекомендації та їхнє втілення в життя можуть змінити ситуацію в багатьох селищних громадах в кращий бік. Головне – це бажання відповідальних осіб щось змінювати та давати можливість молодіжним осередкам брати на себе відповідальність і творити своє майбутнє власноруч.

Висновки до третього розділу

У третьому розділі кваліфікаційного дослідження було обґрунтовано роль міжнародних громадських організацій у розвитку молодіжних центрів в Україні в умовах війни. Дійсно, варто визнати, що донорська допомога дала змогу нам зберегти багато осередків молодіжних центрів та організацій з початку повномасштабної війни. Навчання та стажування фахівців за кордоном та у дистанційному форматі, академічна мобільність студентів у європейських закладах вищої освіти, програма молодіжних обмінів (учнівських та студентських), матеріально-технічна підтримка молодіжної інфраструктури, донорські програми для малого та середнього бізнесу, організація і проведення спільних заходів для європейської молоді – ось не повний перелік переваг, які ми змогли отримати від співпраці з міжнародними громадськими організаціями та благодійними фондами.

Результатом теоретичного аналізу та практичного досвіду організації діяльності молодіжного центру стали методичні рекомендації керівникам об'єднаних територіальних громад, а саме: залучення молоді до виконавчих комітетів громад; створення програм підтримки молоді (житлові, освітні, економічні, соціальні); організоване дозвілля молоді.

В цілому, молодіжна робота в Україні загалом і на рівні територіальних громад зокрема продовжує розвиватися. Усі разом, кожен на своєму місці, ми можемо підтримувати та допомагати молодим людям у їхньому професійному пошуку, творчому розвитку, політичному прагненні тощо.

ВИСНОВКИ

Молодий вік є періодом дорослішання, здобуття професії, створення сім'ї, народження дітей. Державна політика України спрямована на всебічну підтримку молоді та реалізується через низку цільових та соціальних програм, проектів, перспективних та стратегічних документів. Це є яскравим свідченням того, що в сучасній Україні молодь залишається водночас рушійною силою для розвитку та вразливою категорією через серйозні негативні політичні, соціально-економічні чинники.

Українська молодь – це особи віком від 14 до 35 років. Саме така вікова періодизація зазначена в основному законі, що визначає засади молодіжної політики – Закон України «Про основні засади молодіжної політики».

Через глибокий аналіз напрацювань сучасних науковців та практиків з означеної проблеми, ми хочемо з середини побачити яким сьогодні є запит молоді до українського суспільства. Чим живуть, про що замислюються українські підлітки та молодь під час повномасштабної війни, які зміни з ними сталися за ці два з половиною роки.

Згідно з останніми соціологічними дослідженнями, молодь, яка залишається в Україні, роблять це цілком усвідомлено. Вони проживають цей не легкий досвід на рівні з дорослими та готові брати відповідальність за своє майбутнє. Свідомі з великим бажанням реалізуватися, а найголовніше – зробити це тут в Україні. Це вселяє надію.

У першому розділі кваліфікаційного дослідження обґрунтовано актуальність обраної теми. Ми переконані, що молодь є найважливішою демографічною частиною населення будь-якої держави, в тому числі й України. Саме тому державна молодіжна політика орієнтована на забезпечення всебічного розвитку молодої людини. Уточнено, що молодіжний центр – установа, що утворюється для вирішення питань соціального становлення та розвитку молоді. Відповідне законодавство

України дає чітку регламентацію функціонування молодіжних центрів та діяльності молодіжного працівника.

Створення молодіжних центрів на території сучасної України вимагало багато важливих кроків. Умовно їх можна позначити таким чином: навчання персоналу, зокрема молодіжних працівників, молодіжних лідерів, координаторів молодіжного руху; формування нормативно-правової бази, яка регламентує діяльність молодіжних центрів; обладнання (реорганізація) приміщень за новими стандартами Європейського Союзу із дотриманням, перш за все, безпекових вимог; рекламно-інформаційна кампанія функціонування молодіжних центрів в Україні; методичне забезпечення.

До трудових функцій молодіжного працівника ми відносимо: моніторинг поточної ситуації щодо питань і потреб молоді; організація молодіжної роботи; планування молодіжної роботи, ведення документації; взаємодія з різними суб'єктами молодіжної роботи; саморозвиток та професійний розвиток осіб, залучених до молодіжної роботи.

У другому розділі кваліфікаційного дослідження було визначено основні проблеми сучасної молоді. Акцент, звісно, робився на умовах, в яких сьогодні опинилася українська молодь. Проведене опитування серед учасників молодіжного центру при Будинку культури Бишівської ОТГ дало змогу констатувати наявність таких основних проблем, а саме: психоемоційні (стреси, тривожність, вигорання тощо); соціальні (булінг, відсутність комунікації та життєвих орієнтирів); освітні (навчання, професійна орієнтація); економічні (нестабільність доходів, низька платіжна спроможність); технологічні (кібербулінг, залежність від соціальних мереж тощо). Перелік проблем не є вичерпним, адже для кожної молодої людини він буде індивідуальний.

Зважаючи на основні проблеми молоді під час воєнного стану ми також змогли виявити умови, що сприяють розвитку системи молодіжної роботи в умовах війни. Так, серед найголовніших ми визначаємо *волонтерство* (підкреслення національної ідентичності нашого народу, патріотизм на

незламність духу нового покоління, високий рівень соціальної відповідальності); *міжнародні громадські організації* відіграють важливу роль у забезпеченні функціонування молодіжних центрів під час війни (донорство, матеріально-технічна підтримка, академічна мобільність тощо); якісна, цікава *профорієнтація для молоді*; *постійна комунікація* в молодіжному центрі є однією з умов активізації роботи таких осередків у воєнний стан; *психосоціальна підтримка*.

Розроблено програму (систему заходів) роботи молодіжного центру в умовах війни. Зокрема, така програма містить: тренінги, фестивалі, віртуальні екскурсії, національні свята, спартакіади, кінофестиваль, майстер-класи, творчі пікніки тощо. План роботи розрахований на календарний рік та містить у собі різноманітні форми роботи, які стимулюватимуть розвитку особистості молодої людини – фізичний, емоційний, інтелектуальний, творчий.

У третьому розділі кваліфікаційного дослідження було обґрунтовано роль міжнародних громадських організацій у розвитку молодіжних центрів в Україні в умовах війни. Дійсно, варто визнати, що донорська допомога дала змогу нам зберегти багато осередків молодіжних центрів та організацій з початку повномасштабної війни. Навчання та стажування фахівців за кордоном та у дистанційному форматі, академічна мобільність студентів у європейських закладах вищої освіти, програма молодіжних обмінів (учнівських та студентських), матеріально-технічна підтримка молодіжної інфраструктури, донорські програми для малого та середнього бізнесу, організація і проведення спільних заходів для європейської молоді – ось не повний перелік переваг, які ми змогли отримати від співпраці з міжнародними громадськими організаціями та благодійними фондами.

Результатом теоретичного аналізу та практичного досвіду організації діяльності молодіжного центру стали методичні рекомендації керівникам об'єднаних територіальних громад, а саме: залучення молоді до виконавчих

комітетів громад; створення програм підтримки молоді (житлові, освітні, економічні, соціальні); організоване дозвілля молоді.

В цілому, молодіжна робота в Україні загалом і на рівні територіальних громад зокрема продовжує розвиватися. Усі разом, кожен на своєму місці, ми можемо підтримувати та допомагати молодим людям у їхньому професійному пошуку, творчому розвитку, політичному прагненні тощо.

Проведене кваліфікаційне дослідження не вичерпує всіх проблем розвитку молодіжних центрів в Україні. Потребують уточнення питання функціонування молодіжних центрів в умовах дистанційної освіти, проблема підготовки кадрів для такої роботи тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бублик М. І., Копач Т. М. Розвиток молодіжного лідерства в структурі інноваційних стратегій розвитку закладів вищої освіти. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. С. 32 – 37.
2. Дзюба Наталія. Механізми наставництва для підвищення ефективності роботи з молоддю. Соціальна робота та соціальна освіта. 2021. №1 (6). С. 86–97.
3. Коляда Н., Левченко Н. Розвиток молодіжної роботи в умовах вищого закладу освіти (з досвіду діяльності молодіжного центру «Start» Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини). Соціальна робота та соціальна освіта. 2019. № 2. С. 87–96. 5.
4. Міжнародний стандарт освіти і підготовки фахівців з соціальної роботи, рекомендованого Міжнародною федерацією соціальних працівників (IFSW) та Міжнародною асоціацією шкіл соціальної роботи (IASSW). URL: <https://www.iasswaiets.org/global-standards-for-social-work-education-andtraining>
5. Молодіжна політика в об'єднаних територіальних громадах: посібник учасника/ці навчального семінару. Київ, 2018. С. 12–76
6. Молодіжна політика в умовах децентралізації: методичні рекомендації для спеціалістів, які реалізують державну політику в молодіжній сфері / за ред. І. В. Пешої. Київ : ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики», 2018. 28 с.
7. Молодіжний менеджмент та політика: навчальний посібник / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. Н.В. Левченко, Н. М. Коляда. Київ : Компрінт, 2021. 95 с.
8. Молодіжний центр «START». Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. URL: <https://url.udpu.edu.ua/ZThmNDFjYm>
9. Молодіжні центри України. Офіційний сайт. URL: <https://youthcenters.mms.gov.ua/?tab=events>

10. Молодіжні центри: національні практики створення та організації роботи / за ред. І.В. Пешої. Київ : ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики», 2019. 53 с.
11. Молодь в сучасній громаді : навч.-метод. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, ф-т соц. та психолог. освіти, каф. соц. пед. та соц. роботи ; уклад. Н.В. Левченко. Умань : Візаві, 2022. 125 с.
12. Наукова діяльність факультету соціальної та психологічної освіти УДПУ імені Павла Тичини. URL: <https://fspu.udpu.edu.ua/%d0%bd%d0%b0%d1%83%d0%ba%d0%b0/>
13. Пеша І. Напрями та завдання молодіжної політики на рівні територіальної громади. Державне управління та місцеве самоврядування. 2019. Вип. 3(42). С. 98–103.
14. Підготовка майбутніх соціальних працівників до молодіжної роботи: теорія і практика : монографія / Наталія Володимирівна Левченко ; [наук. ред. Н. М. Коляда] ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. К. : Компринт, 2023. 423 с.
15. Про затвердження типових положень про молодіжний центр та про експертну раду при молодіжному центрі : постанова Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2017 року № 1014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1014-2017-%D0%BF#Text>
16. Про основні засади молодіжної політики : Закон України від 27.04.2021 № 1414-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>
17. Професійний стандарт «фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)». URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/490-ps_fahivec_z_pitan_molodi_molodiznij_pracivnik.pdf
18. Prokopiv L., Stynska V. Optimization of cooperation between social work specialists and pedagoges of pre-school educational establishments. Людинознавчі студії : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Педагогіка» / ред.

кол. М. Чепіль (головний редактор) та ін. Дрогобич. 2019. Випуск 8/40. С. 116–130.

19. Stynska V., Kondur O. Strategies of professional preparation of the competitive specialist in the conditions of information environment. Contemporary technologies in the educational process: monografia. Publishing House of Katowice School of Technology, 2020. P. 75–81.